

tilgodese den dementes konkrete behov for omsorg, idet der ikke har været fare for alvorlig personskade i den hidtidige bolig.

Behovet hos denne personkreds for flytning til en plejebolig blev før de nugældende reglers ikrafttræden varetaget af de pårørende eller af en værgе efter reglerne i værgemålsloven. Bestemmelserne om optagelse til et særligt botilbud uden samtykke er trådt i stedet for værgemålsreglerne. Værgen eller de pårørende kan efter den gældende lovgivning ikke give samtykke på vegne af en inhabil dement person.

I forhold til de ægtefæller eller pårørende, som har varetaget eller deltaget i hjælpen til fx demente eller sen hjerneskadede, men som ikke længere magter dette, kan de gældende regler således give anledning til problemer, hvis eksempelvis den demente ikke selv er i stand til at give et habilt samtykke til en flytning. De pårørende kan derfor komme i en situation, hvor de må vælge mellem at fortsætte med indsatsen eller fraflytte hjemmet.

Erfaringerne har således vist, at betingelsen om, at pågældende udsætter sig selv for at lide alvorlig personskade, sjældent vil være til stede. De sociale nævn træffer derfor ofte afgørelser om, at betingelserne for flytning uden samtykke ikke er opfyldt - også i tilfælde, hvor den aktuelle bolig eller botilbud ikke er hensigtsmæssig for den pågældende.

1.4. Omsorgspligten

Samspelet mellem omsorgspligten og magtanvendelsesreglerne opleves af flere parter som problematiske og uklare.

Vurderingen af, hvornår man har en pligt til at yde omsorg over for personer, som ikke kan gøres ansvarlig for deres egen modvilje mod at modtage hjælp, og hvornår, der er tale om omsorgssvigt, hvis man ikke griber ind, opleves som meget vanskelig.

Det kan konstateres, at der er tilfælde, hvor omsorgspligten har medført brug af en vis magt, idet personalet har vurderet, at det af hensyn til borgerens værdighed samt sund fornuft, ville være uansvarligt ikke at hjælpe.

Der kan være tale om mennesker, som ofte tidligere har gjort meget ud af hygiejnen, men som nu er dybt afhængige af, at der er andre mennesker, som kan tage vare på dem. Der kan også være tale om udviklingshæmmede mennesker, som modsætter sig tandbørstning, bad, barbering, bleskift o. lign., og som ikke forstår konsekvenserne af ikke at få foretaget den daglige hygiejne.

Synlighed, åbenhed og faglige diskussioner har i flere situationer medført, at det med tiden har været

muligt at undgå brug af lettere magt, men over for nogle mennesker opleves det i særlige tilfælde at være absolut nødvendigt at kunne anvende fysisk magt kortvarigt.

Man kan overfor personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne i disse situationer komme langt med overtalelse, motivation o. lign. Denne form for støtte betragtes ikke som magtanvendelse. Det handler, om etik og refleksion over måden der hjælpes på, herunder også overvejelser om, hvordan man kan finde alternative måder at hjælpe på, så det altid foregår på den mindst indgribende og skånsomme måde.

2. Gældende lovgivning

Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten blev vedtaget af et enigt Folketing i maj 1999 som en ændring af lov om social service, der trådte i kraft 1. januar 2000. Samtidig blev det besluttet, at der skulle fremsættes revisionsforslag for Folketinget i Folketingssamlingen 2002 - 2003.

Med indførelsen af de gældende regler skete der en væsentlig forbedring af retssikkerheden for den enkelte person med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder demente m.fl. Ifølge reglerne er magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten generelt en undtagelse, som aldrig må erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand.

2.1. Alarm- eller pejlesystemer

Der er ikke med de gældende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten hjemmel til at tilbageholde beboere fra denne personkreds ved aflåsning af yderdøre. Som udgangspunkt kan man i disse botilbud låse dørene, som det er sædvanligt i private hjem for at forhindre, at uvedkommende kommer ind - men ikke med det formål at forhindre beboerne i at komme ud.

Ganske små indretningsændringer kan løse mange af de problemer, der opstår med beboere, der forvilder sig ud. Der behøver ikke at være tale om bygningsændringer, men ganske ubetydelige små ændringer. Det kan fx være et gardin, der trækkes for glasdøren ind til næste afsnit eller det kan være grønne planter, der let kan kamuflere dørene, men ikke er en hindring for den beboer, der vil ud. Placering af plejeboligens kontor i nærhed af døren vil også kunne afhjælpe nogle af de praktiske problemer hermed, således at man kan holde øje med, hvem der går ud af døren. En egentlig boligindretning således, at hoveddøren vanskeligt kan ses, vil der også være mulighed for.

Ved drøftelserne under udvalgsarbejdet og i Folke-